

PREHLAD VYBRANÝCH ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

za obdobie marec 2014

I. senát

Nálezy:

spisová značka	I. ÚS 118/2013
sudca spravodajca	Milan Lalič
druh konania	čl. 127 ods. 1 ústavy konanie o sťažnostiach fyzických a právnických osôb
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	nález –v časti vyhovené –v časti nevyhovené
dátum rozhodnutia	22. januára 2014
dotknuté články ústavy, ústavných zákonov a medzinárodných zmlúv	čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd
skutkový stav a základné fakty	<p>Sťažovateľka namietala porušenie svojich práv uznesením najvyššieho súdu.</p> <p>Z obsahu sťažnosti vyplynulo, že smeruje proti uzneseniu najvyššieho súdu, ktorým tento zamietol mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora podané na podnet sťažovateľky proti uzneseniu okresného súdu (ďalej len „zamietajúce uznesenie okresného súdu“), ktorým tento námietky sťažovateľky ako povinnej v exekučnom konaní zamietol.</p> <p>Predmetom skúmania ústavného súdu po prijatí sťažnosti na konanie bol prieskum ústavnej konformity napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vo väzbe na záruky, ktoré obsahujú sťažovateľkou označené práva podľa ústavy a dohovoru.</p> <p>Rozhodujúcim bolo najmä posúdenie dodržania záruk vyplývajúcich z čl. 46 ods. 1 ústavy (právo na súdnu ochranu) a čl. 6 ods. 1 dohovoru (právo na spravodlivé súdne konanie), keďže zásah do práv zaručených v čl. 48 ods. 2 ústavy sťažovateľka tvrdila iba v petite sťažnosti bez toho, aby tomu korešpondovala argumentácia aj v jej odôvodnení.</p>
ratio decidendi	<p>Pre ústavno-súdny prieskum bolo v konkrétnej veci sťažovateľky z pohľadu označenej judikatúry rozhodujúcim posúdenie odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vo vzťahu k dôvodom uplatneným v mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora.</p> <p>Predtým sa však aj ústavný súd musel oboznámiť s prvotným rozhodnutím obvodného úradu, ktoré bolo vo veci sťažovateľky exekučným titulom. Výrokom tohto rozhodnutia obvodný úrad rozhodol tak, že sťažovateľke podľa § 12 písm. g) zákona o ochrane prírody a krajiny vydal súhlas na zasahovanie do biotopu európskeho významu a v súlade s § 82 ods. 12 zákona o ochrane prírody a krajiny určil tieto podmienky vykonávania činnosti: (i) sťažovateľka bola povinná požiadať o vydanie súhlasu na výrub drevín obce B. , (ii) obec B. mala vydať súhlas na výrub drevín po ich označení príslušnou štátnou ochranou prírody a (iii) sťažovateľka bola povinná podľa § 6 ods. 1 zákona o ochrane prírody a krajiny uhradiť finančnú náhradu do výšky spoločenskej hodnoty zasiahnutého biotopu, ktorá predstavuje sumu 1 855 000 Sk, a to do 30 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.</p> <p>Na prvý pohľad sa teda javia úvahy najvyššieho súdu ako jasné a zrozumiteľné – exekučný titul skutočne stanovil sťažovateľke konkrétnu platobnú povinnosť a určil aj lehotu na jej splnenie. Na strane druhej – generálny prokurátor zhodne so sťažovateľkou poukazoval v mimoriadnom dovolaní na vzájomnú súvislosť a najmä podmienenosť výrokovej časti prvotného rozhodnutia obvodného úradu. Znenie relevantných ustanovení zákona o ochrane prírody a krajiny v rozhodnom čase bolo takéto:</p> <p>Podľa § 6 ods. 1 zákona o ochrane prírody a krajiny každý, kto zasiahne do biotopu</p>

európskeho významu spôsobom, ktorým môže biotop poškodiť alebo zničiť [§ 12 písm. g)] alebo biotopu národného významu spôsobom, ktorým môže biotop poškodiť alebo zničiť [§ 12 písm. g)], je povinný uskutočniť primerané náhradné revitalizačné opatrenia vyplývajúce najmä z dokumentácie ochrany prírody a krajiny; táto povinnosť neplatí, ak ide o bežné obhospodarovanie poľnohospodárskych kultúr alebo lesných kultúr.

Ak nemožno uskutočniť náhradné revitalizačné opatrenia, je povinný uhradiť finančnú náhradu do výšky spoločenskej hodnoty zasiahnutého biotopu (§ 95). Finančná náhrada je príjmom Environmentálneho fondu.

Podľa § 6 ods. 2 zákona o ochrane prírody a krajiny orgán ochrany prírody určí podrobnosti o revitalizačných opatreniach alebo o finančnej náhrade podľa odseku 1 v súhlase podľa § 12 písm. g). Orgán ochrany prírody nariadi uskutočnenie primeraných revitalizačných opatrení a určí ich rozsah a podrobnosti o nich alebo nariadi úhradu finančnej náhrady aj tomu, kto zasiahol do biotopu európskeho významu alebo biotopu národného významu bez súhlasu podľa § 12 písm. g).

Podľa § 12 písm. g) zákona o ochrane prírody a krajiny na území Slovenskej republiky, ktorému sa neposkytuje územná ochrana podľa § 17 až § 31 okrem chráneného vtáčieho územia podľa § 26, platí prvý stupeň ochrany, podľa ktorého sa vyžaduje súhlas orgánu ochrany prírody na zasahovanie do biotopu európskeho významu alebo biotopu národného významu, ktorým sa môže biotop poškodiť alebo zničiť.

Podľa § 82 ods. 12 zákona o ochrane prírody a krajiny v rozhodnutí vydanom podľa tohto zákona, ktorým sa dáva súhlas na výkon činnosti alebo ktorým sa povoľuje výnimka zo zákazu činnosti podľa tohto zákona, môže konajúci orgán určiť podrobnejšie podmienky vykonávania činnosti zabezpečujúce ochranu prírody a krajiny a obmedziť ich časovú platnosť.

Nemožno rozumne pochybovať o účele, ktorý zákonodarca sledoval citovanými ustanoveniami. Zásah do biotopu s intenzitou jeho možného poškodenia či zničenia musel byť odsúhlasený príslušným orgánom ochrany prírody a zároveň musel byť vyvážený buď náhradnými revitalizačnými opatreniami, alebo finančnou náhradou, o čom tento orgán rozhodol.

Tento účel sa nejaví byť sporným. Spornou je však v konkrétnom prípade interpretácia výroku prvotného rozhodnutia obvodného úradu. Najvyšší súd vec uzavrel tým, že podmienky, na ktoré bolo viazané vykonávanie činnosti sťažovateľkou (spojené so zásahom do biotopu), neboli podmienkami podmieňujúcimi povinnosť zaplatiť finančnú náhradu, ale tieto podmienky podmieňovali samotný zásah do biotopu. Podľa názoru ústavného súdu však takýto výklad v konkrétnej veci sťažovateľky aj vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu nekorešponduje s účelom citovaných zákonných ustanovení tak, ako bol už definovaný.

Aj napriek tomu, že ústavný súd nie je skutkovým súdom, a teda v zásade nevykonáva dokazovanie, môže vo veci sťažovateľky skonštatovať, že skutkové okolnosti vyplývajúce z príloh pripojených k sťažnosti sú prinajmenšom nejasné. Prvotné rozhodnutie obvodného úradu (exekučný titul) bolo vydané 15. júla 2005, avšak podľa obsahu následného rozhodnutia obvodného úradu z 31. októbra 2006 (udeľujúceho „nový“ súhlas na zásah do biotopu a výrub drevín) sťažovateľka pôvodný súhlas na zásah do biotopu udelený rozhodnutím z 15. júla 2005 nevyužila, z čoho možno vyvodiť záver, že neskoršie rozhodnutie implicitne zrušilo následky predchádzajúceho rozhodnutia bez toho, že by ho výslovne zrušilo alebo zmenilo.

Ide jednoducho o to, že následným rozhodnutím správneho orgánu, a to nielen odchylným ale aj vecne zhodným, pôvodné rozhodnutie správneho orgánu stratilo účinnosť. Toto následné rozhodnutie obvodného úradu síce bolo zrušené rozhodnutím odvolacieho orgánu z 8. decembra 2006, avšak skutočnosť, že sťažovateľka pôvodný súhlas nevyužila a zásah do biotopu nezrealizovala, ním bola potvrdená.

Jednostranná jazyková interpretácia povinností vyplývajúcich z prvotného rozhodnutia obvodného úradu, tak ako ju učinil najvyšší súd, je však in concreto neprijateľná, formalistická a v konečnom dôsledku svojvoľná, pretože nedáva odpovede na podstatné právne otázky, ktoré nastolil generálny prokurátor v ním podanom dovolaní.

V tomto smere mimoriadne dovolanie vhodne poukazuje nielen na možné rôzne interpretácie výroku exekučného titulu, ale aj na to, že toto rozhodnutie síce umožňuje zásah do biotopu, ale iba okrem iného za splnenia podmienky zaplataenia finančnej náhrady. Zároveň poukazuje na absurdnosť opačného výkladu, ktorý by vyžadoval od sťažovateľky splnenie jej povinnosti zaplatiť určenú finančnú náhradu, a to bez ohľadu

	<p>na to, či disponuje alebo nedisponuje právom tento zásah vykonať (pretože nespĺnila určené podmienky pre tento zásah, alternatívne preto, že už nie je vlastníčkou predmetných pozemkov).</p> <p>Pri tomto právnom posúdení však už otázka, či prvotné rozhodnutie má povahu exekučného titulu ukladajúceho sťažovateľke povinnosť zaplatiť finančnú náhradu, nemusí mať takú jasnú odpoveď, akú poskytol najvyšší súd v odôvodnení napadnutého uznesenia. Zároveň pri takomto právnom posúdení vyvstáva otázka, či je možné spravodlivo požadovať zaplatenie finančnej náhrady za zásah do biotopu, ak podmienky na vykonanie zásahu splnené neboli, prípadne ak tento zásah vôbec vykonaný nebol alebo nemohol byť.</p> <p>Najvyšší súd však v napadnutom uznesení neodpovedal primeraným a ústavne akceptovateľným spôsobom na práve tieto podstatné otázky, ktoré mali vzťah k prerokovávanej veci a ktoré osobitne zvýraznil v mimoriadnom dovolaní aj generálny prokurátor. Absencia riadneho a ústavne akceptovateľného odôvodnenia v spojení s jednostranným a formalistickým prístupom k do úvahy prichádzajúcim interpretáciám relevantných noriem a samotného exekučného titulu boli preto dôvodom, pre ktorý ústavný súd dospel k záveru o porušení práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu.</p> <p>Keďže však ide o otázky podústavného významu, ústavnému súdu neprislúcha, aby sám formuloval svoj názor skôr, ako to urobí najvyšší súd v ďalšom konaní nasledujúcom po zrušení napadnutého uznesenia a vrátení veci na ďalšie konanie. V ďalšom konaní bude najvyšší súd viazaný vysloveným právnym názorom ústavného súdu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde) a jeho povinnosťou bude ústavne konformným, presvedčivým a najmä spravodlivým spôsobom vysporiadať sa s mimoriadnym dovolaním generálneho prokurátora.</p> <p>Pokiaľ ide o tvrdený zásah do základných práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy napadnutým uznesením najvyššieho súdu, tento nebol sťažovateľkou v sťažnosti nijako bližšie konkretizovaný a ani ústavný súd nezistil možnú príčinnú súvislosť medzi prípadným porušením týchto práv a napadnutým uznesením najvyššieho súdu. Preto v tejto časti sťažnosti nevyhovelo</p> <p><u>Ústavný súd rozhodol tak, že základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd namietaným uznesením najvyššieho súdu porušené boli.</u></p> <p><u>Uznesenie najvyššieho súdu z r u š u j e a v e c m u v r a c i a na ďalšie konanie.</u></p> <p><u>V prevyšujúcej časti sťažnosti n e v y h o v u j e .</u></p>
<p> Použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, EŠLP a iných súdov</p>	<p>***</p>

<p>spisová značka</p>	<p>I. ÚS 217/2013</p>
<p>sudca spravodajca</p>	<p>Peter Brňák</p>
<p>druh konania</p>	<p>čl. 127 ods. 1 ústavy konanie o sťažnostiach fyzických a právnických osôb</p>
<p>druh rozhodnutia a spôsob vybavenia</p>	<p>nález – vyhovené</p>
<p>dátum rozhodnutia</p>	<p>5. februára 2014</p>
<p>dotknuté články ústavy, ústavných zákonov a medzinárodných zmlúv</p>	<p>čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky čl. 6 ods. 1 a 3 písm. b) a c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd</p>
<p>skutkový stav a základné fakty</p>	<p>Sťažovateľ namieta porušenie označenie porušených práv uznesením najvyššieho súdu.</p> <p>Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že sťažovateľ bol (odvolacím) rozsudkom krajského súdu právoplatne odsúdený pre trestný čin lúpeže formou spolupáchateľstva podľa § 9 ods. 2 k § 234 ods. 1 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon účinného do 31. decembra 2005. Sťažovateľ v priebehu zákonom č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) ustanovenej lehoty</p>

	<p>troch rokov na podanie dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku tento využil už 11. decembra 2009 a podané dovolanie svojím podaním doručeným okresnému súdu 25. januára 2010 vzal späť.</p> <p>Túto skutočnosť vzal okresný súd na vedomie uznesením z 20. októbra 2010. V ďalšom sťažovateľ opätovne využil tento mimoriadny opravný prostriedok, a to vlastným podaním z 1. apríla 2012, ktoré bolo okresnému súdu doručené 10. apríla 2012 a v ktorom zároveň požiadal o ustanovenie obhajcu z dôvodu, že od 15. apríla 2009 sa nachádza vo výkone trestu odňatia slobody, a preto nemá finančné prostriedky na zvolenie obhajcu.</p> <p>Okresný súd tejto žiadosti sťažovateľa z dôvodu uvedeného v § 38 ods. 2 písm. a) s poukazom na § 37 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku vyhovel a podľa § 373 ods. 3 Trestného poriadku rozhodol opatrením z 13. apríla 2012 o ustanovení JUDr. L. za právneho zástupcu sťažovateľa v dovolacom konaní.</p> <p>Okresným súdom ustanovený advokát mu 11. júna 2012 doručil dovolanie podané prostredníctvom právneho zástupcu. Zo zistení ústavného súdu ďalej vyplýva, že okresným súdom ustanovený obhajca prevzal predmetné opatrenie okresného súdu 25. apríla 2012 a 14. mája 2012 požiadal o vyhotovenie fotokópií zo súdneho spisu.</p> <p>V ďalšom okresný súd zabezpečil vyjadrenie okresnej prokuratúry k sťažovateľom podanému dovolaniu, ktoré mu bolo doručené 11. júla 2012.</p> <p>Spisový materiál bol predložený najvyššiemu súdu 30. júla 2012, ktorý na neverejnom zasadnutí 25. septembra 2012 rozhodol o odmietnutí sťažovateľom podaného dovolania z dôvodu oneskorenosti jeho podania podľa § 382 písm. a) Trestného poriadku. Zo zistení ústavného súdu ďalej vyplýva, že v nadväznosti na právoplatné odsúdenie sťažovateľa rozsudkom krajského súdu z 2. apríla 2009 lehota na podanie dovolania v neprospech sťažovateľa uplynula 29. júla 2009 a v prospech sťažovateľa uplynula 29. apríla 2012.</p> <p>Z argumentácie sťažovateľa vyplýva, že si bol dostatočne vedomý tej skutočnosti, že využitie dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podľa § 368 a nasl. Trestného poriadku v znení účinnom do 31. augusta 2011 je podmienené uplatnením tohto opravného prostriedku v prípade jeho podania v prospech obvineného najneskôr do uplynutia trojročnej lehoty vyplývajúcej z § 370 Trestného poriadku.</p>
<p>ratio decidendi</p>	<p>Východiskom úvah a postupu ústavného súdu v posudzovanej veci v konaní o ústavnej sťažnosti prijatej uznesením ústavného súdu na ďalšie konanie bol postup najvyššieho súdu v konaní o sťažovateľom podanom dovolaní, ktoré najvyšší súd odmietol ako oneskorené podané v dôsledku skutočnosti, že sťažovateľ síce podal dovolanie v rámci zákonnej trojročnej lehoty, teda do 29. apríla 2012, ale súdom ustanovený obhajca túto lehotu nerešpektoval, resp. nestihol, keď dovolanie podal/doručil na okresnom súde 11. júna 2012.</p> <p>K postupu obhajcu sťažovateľa v dovolacom konaní najvyšší súd dôvodil okrem iného aj tým, že „<i>Povinnosťou obhajcu... ktorý bol za obhajcu ustanovený v zákonnej lehote a opatrenie o jeho ustanovení mu bolo spolu s vlastným písomným podaním obvineného doručené tiež v zákonnej lehote, bolo podať dovolanie v prospech obvineného do 29. apríla 2012, čo sa však v posudzovanom prípade nestalo.</i>“</p> <p>Navyše, postupu okresného súdu vytkol aj to, že „... <i>predseda senátu okresného súdu nepostupoval v súlade s... ustanovením § 373 ods. 3 Tr. por. a v konaní o dovolaní obvinenému ustanovil obhajcu len na základe jeho tvrdenia... pričom vôbec neskúmal, či toto tvrdenie je pravdivé. Pred ustanovením obhajcu mal obvineného poučiť v zmysle § 373 ods. 1 a ods. 2 Tr. por. a určiť mu primeranú lehotu na odstránenie nedostatku s tým, že ak táto lehota márne uplynie, predloží vec na ďalšie konanie dovolaciemu súdu.</i>“</p> <p>Zo znenia Trestného poriadku účinného do 31. augusta 2011 vyplýva, že podľa § 369 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu môže dovolaním napadnúť z dôvodu uvedeného v § 371 ods. 1 obvinený vo svoj prospech proti výroku, ktorý sa ho priamo týka.</p> <p>Podľa § 370 ods. 1 Trestného poriadku dovolanie sa podáva na súde, ktorý rozhodol vo veci v prvom stupni, do troch mesiacov od doručenia rozhodnutia súdu, ak sa podáva dovolanie v neprospech obvineného. Podľa § 370 ods. 2 Trestného poriadku ak sa dovolanie podáva v prospech obvineného, dovolanie sa podáva najneskôr do troch rokov od doručenia rozhodnutia súdu. Podľa § 373 ods. 1 Trestného poriadku</p>

obvinený alebo osoby uvedené v § 369 ods. 5 môžu podať dovolanie len prostredníctvom obhajcu. Podľa § 373 ods. 2 Trestného poriadku obvinený musí byť v konaní o dovolaní zastúpený obhajcom.

Podľa § 379 ods. 1 Trestného poriadku ak podanie nie je úplné alebo má iné odstrániteľné chyby, predseda senátu vyzve osobu oprávnenú podať dovolanie alebo obhajcu obvineného, aby tieto nedostatky odstránil. Podľa § 382 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku dovolací súd na neverejnom zasadnutí uznesením, bez preskúmania veci, odmietne dovolanie, ak a) bolo podané oneskorene..., d) nie sú splnené podmienky dovolania podľa § 372 alebo § 373 ani po postupe podľa § 379 ods. 1.

V súčasnom období platného znenia § 369 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku vyplýva, že podľa právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu môže dovolaním napadnúť z dôvodu uvedeného v § 371 ods. 1 Trestného poriadku obvinený vo svoj prospech proti výroku, ktorý sa ho priamo týka.

Podľa § 370 ods. 1 Trestného poriadku ak sa dovolanie podáva v neprospech obvineného, možno ho podať do šiestich mesiacov od doručenia rozhodnutia súdu prokurátorovi. Ak sa dovolanie podáva v prospech obvineného, možno ho podať do troch rokov od doručenia rozhodnutia obvinenému...

Podľa § 373 ods. 1 Trestného poriadku obvinený alebo osoby uvedené v § 369 ods. 5 môžu podať dovolanie len prostredníctvom obhajcu. Podľa § 373 ods. 2 Trestného poriadku obvinený musí byť v konaní o dovolaní zastúpený obhajcom. Podľa § 373 ods. 3 Trestného poriadku ak obvinený alebo osoby uvedené v § 369 ods. 5 podali dovolanie inak ako prostredníctvom obhajcu, súd, ktorý rozhodol vo veci v prvom stupni, poučí dovolateľa podľa odsekov 1 a 2 a nasledujúcej vety a určí primeranú lehotu na odstránenie tohto nedostatku s tým, že ak táto lehota márne uplynie, predloží vec na ďalšie konanie dovolaciemu súdu.

Ak však obvinený v lehote podľa predchádzajúcej vety preukáže, že nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby, ustanoví mu obhajcu predseda senátu súdu, ktorý vo veci rozhodoval v prvom stupni. Podľa § 379 ods. 1 Trestného poriadku ak podanie nie je úplné alebo má iné odstrániteľné chyby, predseda senátu vyzve osobu oprávnenú podať dovolanie alebo obhajcu obvineného, aby tieto nedostatky odstránil. Podľa § 382 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku dovolací súd na neverejnom zasadnutí uznesením bez preskúmania veci odmietne dovolanie, ak a) bolo podané oneskorene..., d) nie sú splnené podmienky dovolania podľa § 372 alebo § 373 ani po postupe podľa § 379 ods. 1.

Podľa § 37 ods. 1 Trestného poriadku po vznesení obvinenia musí mať obvinený obhajcu už v prípravnom konaní, ak a) je vo väzbe, vo výkone trestu odňatia slobody alebo na pozorovaní v zdravotníckom ústave, b) je pozbavený spôsobilosti na právne úkony alebo jeho spôsobilosť na právne úkony je obmedzená, c) ide o konanie o obzvlášť závažnom zločine... Podľa § 38 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku v konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch musí mať odsúdený obhajcu, ak ide o prípady uvedené v § 37 ods. 1 písm. a), b) alebo c).

Podľa § 40 ods. 1 Trestného poriadku ak obvinený nemá obhajcu v prípade, v ktorom ho musí mať, určí sa mu lehota na zvolenie obhajcu. Ak v tejto lehote nebude obhajca zvolený, musí mu byť obhajca bez meškania ustanovený.

Obhajcu ustanoví v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie a v konaní pred súdom predseda senátu. Podľa § 40 ods. 2 Trestného poriadku obvinenému, ktorý nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby a požiada o ustanovenie obhajcu, je povinný v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie a v konaní pred súdom predseda senátu ustanoviť obhajcu z advokátov aj v prípade, že neexistujú dôvody povinnej obhajoby. Skutočnosť, že nemá dostatočné prostriedky, musí obvinený preukázať.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu

rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

K sťažovateľom namietanému porušeniu práva na obhajobu garantovaného čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 3 písm. b) a c) dohovoru ústavný súd predostiera, že zásada „právo na obhajobu“ vyjadruje požiadavku, aby v trestnom procese bola zaručená ochrana práv a záujmov osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie, a je teda nevyhnutným prostriedkom úspešného výkonu súdnictva smerom k ochrane základných práv a slobôd.

Jej legislatívne vyjadrenie a reálne zabezpečenie svedčí v podstate nielen o stupni demokracie v trestnom procese daného štátu, ale vo svojej podstate jej realizácia v čo najširšom meradle je nielen v záujme osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie, ale v záujme celej spoločnosti, pretože toto právo neplynie len z ochrany práv jednotlivca, ale aj zo záujmu štátu na zistení pravdy.

Podľa názoru ústavného súdu právo na obhajobu sa zaručuje ako základné právo fyzickej osoby, ktoré podlieha všetkým pravidlám, ktoré sa uznávajú pri ochrane základných práv a slobôd, a možno ho vnímať aj ako prostriedok nastoľujúci spravodlivú rovnováhu medzi verejnými záujmami, ktoré sú predmetom ústavnej ochrany.

Ústavný súd vo svojej judikatúre stabilne uplatňuje zásadu prednosti ústavne konformného výkladu, z ktorej okrem iného vyplýva, že „v prípadoch, ak pri uplatnení štandardných metód výkladu prichádzajú do úvahy rôzne výklady súvisiacich právnych noriem, bol uprednostnený ten, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických osôb alebo právnických osôb. Inak povedané, všetky orgány verejnej moci sú povinné v pochybnostiach vykladať právne normy v prospech realizácie ústavou (a tiež medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd.“ Ústavný súd pri riešení (rozhodovaní) konkrétnych prípadov nesmie opomínať, že prijaté riešenie (rozhodnutie) musí byť akceptovateľné aj z hľadiska všeobecne ponímanej spravodlivosti.

Ústavný súd predovšetkým poukazuje na skutočnosť, že sťažovateľ podal sporné dovolanie včas, teda v lehote 3 rokov od doručenia ostatného rozhodnutia v jeho trestnej veci, a jeho postup nebol v rozpore napr. s § 36 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku. Následný postup okresného súdu pri ustanovení mu advokáta pre účely dovolacieho konania (ktorý bol predmetom kritiky dovolacieho súdu, pozn.) decíznym spôsobom určil ďalší procesný priebeh, ktorý „a priori“ nemôže byť na ujmu odsúdeného (sťažovateľa).

Inak povedané, okresný súd (orgán verejnej moci) 19 dní pred uplynutím 3-ročnej lehoty na podanie dovolania sťažovateľovi svojim opatrením ustanovil advokáta „na účely dovolacieho konania“ z dôvodu, že sťažovateľ podal dovolanie inak ako prostredníctvom obhajcu.

Aj keď v tomto opatrení okresný súd explicitne neurčil ustanovenému advokátovi povinnosť predložiť kvalifikované podanie (dovolanie) a ani mu neurčil lehotu, v ktorej to má učiniť (čo aj podľa názoru ústavného súdu okresný súd urobiť mal, pozn.), advokát reagoval primeraným spôsobom (opatrenie okresného súdu prevzal 25. apríla 2012, 14. mája 2012 požiadal o vyhotovenie fotokópií zo súdneho spisu a dovolanie v prospech obvineného doručil okresnému súdu 11. júna 2012).

Samotný dovolací súd k tomu uvádza: „Z nesprávneho postupu predsedu senátu okresného súdu, keď obvineného po doručení vlastného písomného podania nevyzval na odstránenie jeho nedostatkov a hneď mu ustanovil obhajcu, možno vyvodit', že mal v úmysle zabrániť márnemu uplynutiu zákonnom ustanovenej lehoty na podanie dovolania.“ Za týchto okolností bol postup najvyššieho súdu neprímerane formalistický, ak odmietol podané dovolanie sťažovateľa ako oneskorene podané.

Tomuto záveru korešponduje aj zistenie ústavného súdu plynúce z porovnania samotným sťažovateľom podaného dovolania a dovolania podaného prostredníctvom okresným súdom ustanoveného obhajcu, z ktorých vyplýva, že sú postavené na totožných skutkových východiskách a v niekoľkých rovinách sa prekrývajú aj v argumentačnej línii. Dovolanie podané obhajcom, samozrejme, lepšie postihuje príslušné právne kategórie, precizuje dovolacie dôvody a právnu argumentáciu.

V neposlednom rade ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že pôvodný, skôr formalistický prístup pri súdnej kontrole podávania dovolania inak ako prostredníctvom obhajcu (Trestný poriadok do 31. augusta 2011) bol v prospech obvineného/odsúdeného následne novelizovaný (pozri ostatné znenie Trestného poriadku a najmä § 373 ods. 3 a 4) a okresný súd svojim opatrením z 13. apríla 2012 už (správne)

v danej veci vychádzal z § 373 ods. 3 Trestného poriadku v znení od 1. septembra 2011. Aj podľa dôvodovej správy k zákonu č. 262/2011 Z. z. v súvislosti s novo koncipovaným § 373 ods. 3 až 5 Trestného poriadku súvisel tento s nálezom ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 79/2010 z 20. apríla 2010, ktorého závery sú použiteľné aj v danom prípade:

„Podľa názoru najvyššieho súdu treba ustanovenie § 373 ods. 1 Trestného poriadku vykladať tak, že najvyšší súd je povinný prejednať len dovolanie spísané obhajcom, ktorého si obvinený zvolí ešte pred podaním dovolania. Keďže podľa názoru najvyššieho súdu je ustanovenie § 373 ods. 1 vo vzťahu lex specialis k ustanoveniu § 40 ods. 1 Trestného poriadku, ktoré upravuje ustanovenie obhajcu v trestnom konaní, nemôže byť toto v dovolacom konaní aplikované. Tento výklad najvyššieho súdu je nesúladný s ústavou, lebo opomína realizáciu jedného zo základných ústavných princípov, a to práva na obhajobu počas celého trestného konania.

Základné práva a slobody treba vykladať a uplatňovať tak, aby bola zachovaná ich podstata a zmysel. Preto aj výklad a následná aplikácia § 373 ods. 1 Trestného poriadku musí v celom rozsahu rešpektovať právo sťažovateľa ako strany dovolacieho konania na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru a rešpektovať jeho podstatu a zmysel, t. j. tak, aby jeho prostredníctvom bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov dovolateľa.

V tejto súvislosti je podstatné a určujúce to, že v dovolacom konaní sa rozhoduje predovšetkým o právach a povinnostiach dovolateľa ako strany dovolacieho konania, pričom dovolateľ je oprávnený nielen iniciovať dovolacie konanie, ale Trestný poriadok mu garantuje aj ďalšie procesné práva, ktoré mu nemožno odňať formalistickým a reštriktívnym výkladom niektorého ustanovenia Trestného poriadku (v danom prípade § 373 ods. 1).

Základným a primárnym zmyslom a účelom inštitútu obligatorného zastúpenia dovolateľa advokátom (obhajcom) v dovolacom konaní je poskytnúť dovolateľovi kvalifikovanú právnu pomoc v záujme efektívnej a účinnej ochrany jeho práv v súvislosti s jeho oprávnením podať dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok, a to aj a najmä vzhľadom na skutočnosť, že predmetom dovolacieho konania sú spravidla obzvlášť závažné a zložité odborné právne otázky, ktorých kvalifikované odborné zvládnutie osoba bez právnického vzdelania nemusí a spravidla ani nevie dostatočne zvládnuť sama, pričom hrozí, že v dôsledku toho by mohla byť ukrátená na svojich právach.

Zároveň právna konštrukcia obligatorného právneho zastúpenia dovolateľa v dovolacom konaní vychádza zo skutočnosti, že jediným (všeobecným) súdom oprávneným rozhodovať o dovolaní je najvyšší súd. Na to, aby najvyšší súd mohol dovolacie konanie uskutočniť a o dovolaní rozhodnúť v primeranej dobe, treba eliminovať nekvalifikované dovolania, ktoré by neprimeraným spôsobom zaťažovali dovolací súd. Možno teda ustáliť, že zmyslom a účelom obligatorného zastúpenia advokátom – obhajcom v dovolacom konaní je poskytnutie kvalifikovanej právnej pomoci a ochrany práv dovolateľa v organickom spojení s vytvorením podmienok na poskytnutie tejto pomoci v primeranej dobe zodpovedajúcej požiadavkám spravodlivého procesu.

V posudzovanom prípade najvyšší súd odmietol podanie navrhovateľa pre nesplnenie požiadavky povinného zastúpenia v dovolacom konaní za okolností, že sťažovateľ v dôsledku odlišného výkladu prvostupňového súdu bol zastúpený ustanoveným kvalifikovaným odborníkom, ktorý v jeho mene vypracoval a podal dovolanie na príslušný súd a naplnil tým účel obligatorného zastúpenia dovolateľa advokátom.

Výklad § 373 ods. 1 Trestného poriadku vo vzťahu k požiadavke obligatorného zastúpenia v dovolacom konaní, ktorý v danom prípade uplatnil najvyšší súd, považuje ústavný súd za neprimerane formalistický a neopodstatnene reštriktívny. V konkrétnych okolnostiach prípadu, z ktorých vyplýva, že sťažovateľ bol v dovolacom konaní zastúpený advokátom, nemožno pripustiť, aby najvyšší súd ako dovolací súd v namietanom rozhodnutí neakceptoval podanie dovolania advokátom, ktorý bol ustanovený opatrením prvostupňového súdu.

Na základe uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že formalistická a v konkrétnych okolnostiach prípadu reštriktívna interpretácia § 373 ods. 1 Trestného poriadku uplatnená najvyšším súdom vo vzťahu k dovolaniu sťažovateľa nie je vzhľadom na požiadavky, ktoré garantuje právo na spravodlivé súdne konanie, z ústavného hľadiska akceptovateľná. Sťažovateľ splnil podmienku povinného právneho zastúpenia

	<p>pre dovolacie konanie, a preto nebol dôvod na odmietnutie dovolacieho konania pre nesplnenie tejto podmienky konania o dovolaní v nesúlade s ústavou a dohovorom a došlo k porušeniu základných práv sťažovateľa zaručených čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy a práva zaručeného čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru postupom a rozhodnutím najvyššieho súdu z 19. augusta 2009...“.</p> <p>Ak je na uplatnenie alebo ochranu základného práva alebo slobody potrebné uskutočniť konanie pred orgánom verejnej moci, úloha štátu spočíva v zabezpečení takej právnej úpravy príslušného konania, ktorá v čo najširšom možnom rámci prihliadne aj na požiadavku účinnej ochrany základných práv a slobôd.</p> <p>V prípade, ak zákonodarca prejavil vôľu poskytnúť v dovolacom konaní korekciu nielen Trestným poriadkom vymedzených hmotnoprávných a procesnoprávných chýb pri realizácii trestnoprávnej represie, ale aj na to nadväzujúcej požiadavky ochrany tých základných práv a slobôd, ktoré môžu byť takýmito chybami dotknuté, je potrebné takúto požiadavku rešpektovať a aj cestou prednosti ústavne konformného výkladu zohľadniť v rozhodovacej činnosti príslušného orgánu verejnej moci v posudzovanom prípade najvyšším súdom.</p> <p>Ústavný súd teda uzatvára, že v posudzovanom prípade sa mal najvyšší súd s takouto požiadavkou zákonodarcu stotožniť a pri naplnení príslušných formálnych kategórií a súčasnom uplatnení tohto mimoriadneho opravného prostriedku sťažovateľom v rámci Trestným poriadkom danej trojročnej lehoty pristúpiť k jeho posúdeniu, a to nielen cez prizmu sťažovateľovho podania (dovolania), ale tiež jeho kvalifikovanej (advokátovej) verzie.</p> <p>Tým, že tak najvyšší súd v posudzovanom prípade nepostupoval, dopustil sa svojoľnej interpretácie predovšetkým ustanovení § 370 a § 382 Trestného poriadku (aj v predošlom, aj v súčasnom období platnej právnej úpravy, pozn.) za súčasnej rezignácie aj k požiadavke ochrany základných práv a slobôd. Ústavnému súdu preto neostalo iné, ako vysloviť porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s právom na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v spojení s právom na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. b) a c) Trestného poriadku</p> <p><u>Ústavný súd rozhodol tak, že základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a základné právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení so základným právom na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 6 ods. 3 písm. b) a c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom najvyššieho súdu v namietanom porušení bolo.</u></p> <p><u>Uznesenie najvyššieho súdu sa zrušuje a vec vracia na ďalšie konanie.</u></p>
<p>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, EStP a iných súdov</p>	<p>Ústavný súd SR: IV. ÚS 186/07, PL. ÚS 15/98, II. ÚS 148/06, II. ÚS 148/06, IV. ÚS 186/07, IV. ÚS 1/07, IV. ÚS 75/08, I. ÚS 57/07, I. ÚS 82/07, IV. ÚS 182/07, III. ÚS 79/2010</p> <p>EStP: Airey v. Írsko z 9. októbra 1979, A, č. 32</p>

Nález – priet’ahy v konaní:

<p>spisová značka</p>	<p>I. ÚS 704/2013</p>
<p>sudca spravodajca</p>	<p>Milan Ľalík</p>
<p>druh konania</p>	<p>čl. 127 ods. 1 ústavy konanie o sťažnostiach fyzických a právnických osôb</p>
<p>druh rozhodnutia a spôsob vybavenia</p>	<p>nález – v časti vyhovené – v časti nevyhovené</p>
<p>dátum rozhodnutia</p>	<p>5. marca 2014</p>
<p>dotknuté články ústavy, ústavných zákonov a medzinárodných zmlúv</p>	<p>čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd</p>
<p>skutkový stav a základné fakty</p>	<p>Sťažovateľka namietala porušenie označených práv postupom okresného súdu v konaní o vyslovenie neplatnosti právnych úkonov, ktoré začalo v rolu 2003.</p>
<p>ratio decidendi</p>	<p>1. Ústavný súd uviedol, že spory o neplatnosť právneho úkonu tvoria bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov a v zásade ich nemožno považovať za právne</p>

	<p>ani skutkovo zložitú. Okresný súd vo svojom vyjadrení uviedol, že spor je po právnej aj faktickej stránke mimoriadne zložitý. K tomu ústavný súd uvádza, že pôvodne štandardný spor sa postupným vývojom, uplatňovaním procesných práv priznaných Občianskym súdnym poriadkom jednotlivými účastníkmi, úkonmi súdu i súdnych znalcov, úmrtiami účastníkov konania vyvinul v spor zdlhavý a časovo náročný.</p> <p>2. Sťažovateľka sa stala účastníčkou konania v roku 2009 po smrti svojho manžela. V konaní bola aktívna, pravidelne sa zúčastňovala nariadených pojednávaní a prostredníctvom svojho právneho zástupcu dôsledne uplatňovala procesné oprávnenia, ktoré jej Občiansky súdny poriadok priznáva. Takýto postup sťažovateľky ako účastníčky konania nevyhnutne prispel k doterajšej dĺžke konania. Ústavný súd už opakovane judikoval, že ak v dôsledku uplatnenia procesných práv účastníkom konania dochádza k predĺženiu konania, zodpovednosť za tento stav neznáša oprávnená osoba, ale nemožno ju pripísať ani štátnemu orgánu konajúcemu vo veci.</p> <p>3. Ďalším kritériom bol postup okresného súdu v predmetnej veci. Zo spisu okresného súdu bolo zistené, že konanie na okresnom súde trvá už viac ako desať rokov a takúto dĺžku konania je potrebné považovať za neprimeranú.</p> <p>Ústavný súd preto skúmal, či bola spôsobená nečinnosťou súdu, resp. jeho neefektívnym a nesústredeným postupom. Skúmaním úkonov uskutočnených vo veci dospel ústavný súd k záveru, že počas celej dĺžky konania bola zistená iba ojedinelá nečinnosť súdu v období od júna 2004 do januára 2005.</p> <p>Celková dĺžka konania je výsledkom dôsledného využívania procesných oprávnení všetkými účastníkmi konania, v dôsledku ktorých okresný súd konal o zmene žalobného návrhu, zámene účastníkov konania, opakovane konal o nariadení predbežného opatrenia, návrhu na vylúčenie sudkyne, návrhoch na vykonanie znaleckého, resp. kontrolného znaleckého dokazovania, oslobodenie od platenia súdnych poplatkov, povinnosti zložiť preddavok na znalecké dokazovanie.</p> <p>V dôsledku opravných prostriedkov podávaných tak žalobcom, ako aj žalovanými sa spis opakovane nachádzal na krajskom súde (spolu viac ako 1 rok z celkovej dĺžky konania) a Najvyššom súde Slovenskej republiky.</p> <p>Okresný súd opakovane vypočul žalovaných (pre zlý zdravotný stav a nemožnosť vypovedať na súde) v mieste bydliska, dožiadal okresný súd na vypočutie svedka, zaoberal sa sťažnosťou účastníkov konania na prieťahy v konaní a sťažnosťou proti porušovaniu zásad dôstojnosti súdneho pojednávania.</p> <p>Vychádzajúc však z celkovej dĺžky predmetného konania a hodnotiac úkony uskutočnené okresným súdom dospel ústavný súd k záveru, že postupom okresného súdu v konaní vedenom bolo porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.</p> <p>Ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky, návrhu na uloženie príkazu okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prieťahov však nevyhovelo, pretože tak urobil v náleze sp. zn. III. ÚS 249/2013. Okresný súd vo veci konal a 14. novembra 2013 rozsudkom aj rozhodol.</p> <p>Ústavný súd vzhľadom na okolnosti prípadu, povahu veci, celkovú dĺžku konania (vstup sťažovateľky do konania), ale aj správanie sťažovateľky dospel k záveru, že v danom prípade zhodne ako v náleze sp. zn. III. ÚS 249/2013 nie sú dané dôvody na priznanie primeraného finančného zadost'učinenia.</p> <p><u>Ústavný súd rozhodol tak, že základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom okresného súdu v namietanom konaní porušené bolo.</u></p> <p><u>Sťažovateľke finančné zadost'učinenie nepriznáva.</u></p> <p><u>Sťažnosti vo zvyšnej časti nevyhovuje.</u></p>
<p>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESEP a iných súdov</p>	<p>Ústavný súd SR: III. ÚS 249/2013</p>

Spracoval: JUDr. Mgr. Gabriela Lacková

Upozornenie :

Prehľad vybraných rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „prehľad“) je neoficiálnym dokumentom, ktorý slúži výlučne na informovanie o rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Prehľad sa zostavuje z rozhodnutí ústavného súdu, písomne vyhotovených a odoslaných účastníkom konania v danom období. Prehľad nezaväzuje ústavný súd a nenahrádza jednotlivé rozhodnutia ústavného súdu, z ktorých bol zostavený.